

www.ketab.ir

**How Art Works
A Psychological Exploration**

by Ellen Winner

Translated into Persian by Dr. Mohammad Shahba

**کندوکاوی روان‌شناختی در
کارکرد هنر**

نویسنده: الین وینر

مترجم: دکتر محمد شهباز

(استاد تمام دانشکده سینما و تئاتر، دانشگاه هنر)

سرشناسه:	ویتر، الن. -م. - Winner, Ellen, 1947-
عنوان و نام پدیدآور:	کندوکاوی روان‌شناختی در کارکرد هنر انویسنده الن ویتر؛ مترجم محمد شهباء.
مشخصات نشر:	تهران: افکار جدید، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری:	۴۴۱ ص: ۱؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م
فهرست:	مجموعه تئوری و تاریخ هنر؛ ۲: مجموعه روان‌شناسی هنر و ادبیات؛ ۴
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۷۹۷-۲۲-۰
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	عنوان اصلی: . [2019] , How Art Works : A Psychological Exploration
عنوان دیگر:	کندوکاوی روان‌شناختی در کارکرد هنر.
موضوع:	هنر -- روان‌شناسی [Art -- Psychology]
شناسه افزوده:	شهباء، محمد، ۱۳۴۳ - ، مترجم [Shahba, Mohammad]
رده‌بندی کنگره:	NV۱
رده‌بندی دیویی:	۷۰۰/۱۹
شماره کتابشناسی ملی:	۸۲۶۶۷۸۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیا

کندوکاوی روان شناختی در کارکرد هنر

نویسنده: ابن وینر

مترجم: محمد شهباز (استاد تمام دانشکده سینما و تئاتر، دانشگاه هنر)

مجموعه تئوری و تاریخ هنر - ۲
مجموعه روان شناسی هنر و ادبیات - ۴

ویراستار: فاطمه کلانتری
نمونه خوان: سروین هنرور
نمایه ساز: مینا مغانلو
ناظر فنی چاپ: مینا مغانلو
صفحه آرا: سیده سمانه محسن زاده

ناشر افکار
شمارگان: ۳۰۰
نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۹۷-۲۲-۰

نشانی: تهران، خیابان نواب صفوی شمال، نبش آذربایجان، جنب ایستگاه
متروی نواب، برج گردون، ورودی شمال، طبقه نهم، واحد ۹۰۳
کدپستی: ۱۳۱۹۶۵۳۸۸۶
تلفن دفتر و دورنگار: ۰۲۱۶۶۳۸۳۳۱۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

 nashreafkar@gmail.com
 @nashreafkar
 nashreafkar
 Fidibo.com/nashreafkar
 Taaghche.ir/nashreafkar

فهرست مطالب

- ۱..... درباره نویسنده
۳..... پیش‌گفتار مترجم
۷..... سپاسگزاری

بخش اول: مقدمه

- ۱۱..... فصل ۱: پرسش‌هایی همیشگی
۱۵..... فصل ۲: آیا این هنر است؟

بخش دوم: هنر و احساسات

- ۵۱..... فصل ۳: اصوات بی‌کلام: شنیدن احساسات در موسیقی
۶۹..... فصل ۴: احساس ناشی از موسیقی: احساسات در شنونده موسیقی
۹۵..... فصل ۵: رنگ و فرم: دلالت‌های ضمنی احساسی در هنرهای تجسمی
۱۱۷..... فصل ۶: احساسات در موزة هنر: چرا ما گریه‌مان نمی‌گیرد؟
۱۳۳..... فصل ۷: در گرداب رنج: لذت متناقض‌نمای احساسات منفی در هنر

بخش سوم: هنر و داوری

- فصل ۸: خوب است؟ یا فقط آشناست؟ ۱۵۵
- فصل ۹: خیلی ساده است، پس خوب نیست؟ معیار انحرافی تلاش ۱۸۷
- فصل ۱۰: عین هم! کپی برابر با اصل اشکال دارد؟ ۲۰۳
- فصل ۱۱: «بچه من هم می‌تونه این جور نقاشی کنه!» ۲۲۳

بخش چهارم: هنر برای ما چه می‌کند و چه نمی‌کند؟

- فصل ۱۲: مشکل‌گشا: آیا هنر ما را باهوش‌تر می‌سازد؟ ۲۴۷
- فصل ۱۳: زندگی دیگران: داستان و همدلی ۲۷۹
- فصل ۱۴: آیا تولید هنر حال ما را بهتر می‌کند؟ ۳۱۳

بخش پنجم: تولید هنر

- فصل ۱۵: چه کسانی هنر تولید می‌کنند و چرا؟ ۳۲۷
- فصل ۱۶: عملکرد و تأثیر هنر ۳۵۱
- یادداشت‌ها ۳۶۳
- شرح تصاویر ۳۸۱
- منابع و مآخذ ۳۸۵
- نمایه ۴۱۳

پیش‌گفتار مترجم

پرسش از چیستی و کارکرد هنر، پرسشی دیرپاست که اغلب موضوع اندیشهٔ فلاسفه بوده است، یعنی بسیاری از این پرسش‌ها را نخستین بار فلاسفه مطرح ساخته و از دیدگاه‌های متنوع فلسفی در پی پاسخ به آن‌ها برآمده‌اند. دانشجویان رشته‌های هنر، در درسی با عنوان «آرای متفکران در باب هنر» با برخی از این اندیشه‌ها آشنا می‌شوند.

در این زمینه‌ها، کتاب‌هایی نیز به فارسی نوشته یا ترجمه شده است که ویژگی مشترک آن‌ها همین نگرش فلسفی یا شبه‌فلسفی است. این نگرش‌ها البته ما را به حقیقت فهم هنر نزدیک ساخته‌اند، با این حال، در سه دههٔ اخیر، احتمالاً به دلیل رویکردهای جدید به هنر، روان‌شناسان نیز به موضوع هنر و چیستی و عملکرد آن علاقه‌مند شده‌اند. اما سعی کرده‌اند تا به جای تکیه بر آرای فلسفی، از دیدگاه علوم اجتماعی به این موضوع بنگرند و با استفاده از روش‌های علوم اجتماعی به پرسش‌های مربوط به هنر بپردازند و چگونگی تأثیر هنر بر ما را توضیح دهند و تبیین کنند.

کتاب حاضر نیز از تازه‌ترین تلاش‌ها در توضیح چیستی و چرایی عملکرد و تأثیر هنر از دیدگاه روان‌شناسی است و بیشتر بر پژوهش‌های مربوط به «زیبایی‌شناسی تجربی» متمرکز است. زیبایی‌شناسی تجربی به این نمی‌پردازد که «هنر چیست»، بلکه بررسی می‌کند که مردم عادی چه چیزی را هنر می‌شمارند. نویسنده به این نتیجه می‌رسد که هنر مفهومی است با ساخت اجتماعی و به همین دلیل همواره متغیر است. از این گذشته، توجه ما به اثر یا شیء، وقتی به مثابهٔ هنر عمل می‌کند با زمانی که آن شیء به مثابهٔ هنر عمل نمی‌کند، از نظر کیفی متفاوت است.

موضوع دیگر بیان احساسات در موسیقی است، اینکه موسیقی بیانگر احساسات است. نویسنده با ارائه پژوهش‌های تجربی یا همبستگی، نشان می‌دهد که مردم از نواختن یا شنیدن موسیقی، احساسات کاملاً مشخصی را دریافت می‌کنند، از احساسات بنیادی مانند خوشحالی و اندوه گرفته تا حس‌هایی پیچیده همچون نوستالژی، دلمردگی، لطافت و شگفتی. اما پرسش شاید مهم‌تر این است که موسیقی چگونه احساسات را انتقال می‌دهد؟ بنا بر یافته‌های پژوهش‌های روان‌شناختی، برخی ویژگی‌های ساختاری در موسیقی، از جمله سرعت، زیرویمی و بلندی صدا مایه انتقال احساسات است.

هنر مدرن و به‌ویژه هنر انتزاعی از جمله موضوعات بحث‌انگیز در نظریه‌های هنر است. نویسنده در چند فصل به هنر انتزاعی و به‌طور مشخص به اکسپرسیونیسم انتزاعی پرداخته و این پرسش را پیش کشیده است که آیا هنر انتزاعی دارای معنی است؟ سپس با ذکر نمونه‌ها و آزمایش‌های متعدد در پی پاسخ‌دادن به این پرسش برآمده است.

«زیبایی زشت یا تابنده» از بحث‌های جدید در زیبایی‌شناسی است که البته ریشه آن به ارسطو برمی‌گردد. می‌دانیم در زندگی روزمره دوست نداریم اشیاء یا صحنه‌های رنج‌آور را مشاهده کنیم. حالا پرسش این است: پس چرا از مشاهده رنج در هنر لذت می‌بریم؟ چرا موسیقی غمگین را دوست داریم؟ چرا نقاشی‌هایی از افراد دیوانه‌مرگ و گرفتار در چنبره رنج را تماشا می‌کنیم؟ یا چرا به تماشای فیلم‌های ترسناک و پر دلهره می‌رویم؟ نویسنده تلاش می‌کند تا با توسل به دو مفهوم بالایش و والایش نزد ارسطو و فروید، به این پرسش‌های مهم پاسخ بدهد. داوری‌های زیبایی‌شناختی، از موضوعات جدل‌برانگیز در تاریخ هنر است. آیا داوری‌های زیبایی‌شناختی ما بر پایه نمونه‌های عینی مشهود در آثار هنری استوارند یا فقط ذهنی و بر پایه دیدگاه شخصی‌اند؟ نویسنده با ارائه پژوهش‌هایی در این زمینه، چنین نتیجه می‌گیرد که به باور مردم عادی، این داوری‌ها بیشتر اموری ذهنی هستند تا اموری عینی.

یکی از معیارهای مرسوم در داوری آثار هنری، میزان وقت و هزینه‌ای است که صرف آن‌ها شده است. معمولاً اثری با وقت و هزینه بیشتر را «بهتر» از اثری کم‌هزینه می‌شمارند که با صرف وقت کمتر خلق شده است. اما آیا این معیار واقعاً درست است؟ نویسنده در فصلی مجزا به این مسئله مهم پرداخته و نتایج درخور تأملی عرضه نموده است.